

כג

רופא שריפא ברשות וטעה או ההליף רפואה והזיק או המית ודין אחות מסדרת זריקות

שם. אבל אם ריפא ברשות וטעה והזיק
פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים אם
היתה ע"י התרשלותו ולא עיין יפה' דאם
עיין אין לו שום חטא שהרי מצוה
לרפאות וכבר אמר החכם שגגת הרופא
כונת הבורא וכ"ו.

כן ראיתי כעת בספר מסגרת השלחן על יו"ד שכותב
לומר דאם הוא אומדנא דמוכח לפי דברי הרופאים
לטעה בדבר משנה שלא למד בכה"ג מודה התשב"ץ
דחייב אף הרוסא, ע"ש.
(ב) ונראה דמסתבר לומר דבטעה הרופא בעשיית
זריקה והחליף והזריק לחולה זריקה כונת
שגרמה למיתת החולה או לחבלתו דבכה"ג חייב
אליבא דכו"ע, וכן אותו הדבר בהחליף סמי-הרפואה
שהיה צריך לתת לו, דדווקא בטעה הרופא וחשב
לזריקה זאת או לסם זה למרפא הוא דינן מקום לומר
דאנוס הוא ואין לו אלא מה שענינו רואח או דאין
לך ברפואה שלא תהא בה מדה מה של סכנה ומה
שמרפא לזה ממית לזה, עיין ברמב"ן בכה"ג שם
ובר"ג סנהדרין שם ד' פ"ד, ותשב"ץ שם, ואז הוא
דינן גם מקום לרמותו לרב המכה את תלמידו או
שליח בי"ד שהכה את בעל הדין הנמנע לכוא לבית
דין והמיתו בשגגה דפסק הרמב"ם בפ"ו מרוצח ה"ו
דפטור מגלות, עיין ערוה"ש כאן, וכן בחשב"ץ שכ,
ובברכי יוסף ובהגהות יד אברהם על יו"ד כאן,
ובספר יד שאל על יו"ד, משום דהא בכל זאת
התעסק במצות הריפוי כפי הבנתו בחכמת הרפואה
שבידו, אבל משא"כ בגוונא הג"ל בהחליף הזריקה
או סם-המרפא דבזה הרי מתברר דגם לפי הבנתו
הוא לא התעסק כלל וכלל במצות הריפוי אלא
בפחזותו החליף סם-החיים בסם-המות, וא"כ מסתבר
דכל בכגון דא אמרינן דאדם מועד לעולם, דדרכן
של רופאים להתבונן בדרכי נתינת סמי-המרפא היטב
ולכן שגגתו עולה לו כזה לזדון אליבא דכו"ע.

(א) בבירורה של הלכה זאת היכא דטעה הרופא
אם חייב ובאיזה גיונא חייב, הארכתי
כבר בספרי שו"ת צ"ח אליעזר חלק ד' סי' י"ג,
והעלתי בזה שלש שיטות (א) שיטת הרמב"ן והסור
והשו"ע דבטעה והזיק ונודע לו חייב בכל גוונא
לצאת ידי שמים ובהמית ונודע לו ששגג גולה על
ירו, והכאתי לזה גם דברי הבי"ח בשם המהרש"ל
שכותב דהך דינא הוא באופן שהחולה מת מיד אחר
הרפואה, דאל"כ איכא למימר קירב מיתתו ע"י אכילה
ושתיה או ע"י נענוע (ב) שיטת התשב"ץ דרופא אומן
האמור בזה הוא רופא החבורות במלאכת היד, ובזה
הוא דחייב בשגג, אבל רופא חולים במשקים ובמשלשיות
ובמרקחות ובמרחצאות אינו בכלל זה ואם נתכוון
לרפאות ולא נתכוון להזיק פטור הוא אף מדיני שמים
שאין לו אלא מה שענינו רואח, (ג) שיטת הר"ן
ואחריו הבעל שואל ומשיב לפטור לרופא בכל גוונא אם
טעה דאינו כשוגג אלא כאנוס, עיי"ש מה שהארכתי בזה,
ואוסיף בזה מה שהתשב"ץ שם (בתשובותיו ה"ג סי'
פ"ב) מסכם להלכה לענין רופא אומן וז"ל:
העולה מזה כי רופא אומן ונתנו לו רשות ב"ד
לרפאות וטעה והזיק והכירו טעיתו רופאים אחרים
אומנים חייב הוא בין בשוגג בין במזיד מן הדין כדין
חובל ואם הרגיש יש לו דין רוצח, ואם לא טעה
ועשה הראוי לו לעשות אלא ששגג בפשיעתו וחבל
פטור מפני תיקון העולם ורינו מסור לשמים ואם הרג
גולה, ואם עשה יותר מן הראוי לו הוי מוזיק ורוצח
ומשלם ונתרג עליו אם התרו בו ואם לא התרו בו
דמו מותר לגואל הדם ע"כ.

ונדוּלָה מִזֹּאת רֵאִיתִי בִּסְפָר טוֹב עֵין מִהַחֲדוּא זֶל
בְּסִי ט' אֹת ח' שְׂכֹתָב לֹמַר דְּבִגּוּנָא
שֶׁמִּתְבָּרַר שִׁדְעָה הַרְפָּא שְׁלֵא הַכִּיר הַחֹלִי וְלֹא הִתְבּוֹנֵן
וְנָתַן לוֹ סָמִים שֶׁהָיוּ סִיבָה לְהַמִּיתוֹ וּפְשַׁע דְּהִיָּה בִּידוֹ
לְהַתְּבַנֵּן וּלְמִידָק יוֹדוּ כּוּזָע דְּחַיִּיב ע"ש. וְהֵינּוּ דְרִיל
בְּגוּנָא שֶׁהַרְפָּא מוֹדָה אַחֲרַיִךְ בְּעַצְמוֹ שֶׁלֹּא הָעֵמִיק חִקֵּר
בְּקִבְעַת טִיב הַמַּחְלָה וְעַפְיֵי הַשְּׁעָרָה בְּעֵלְמָא נָתַן מַה
שֶׁנָּתַן. וְהָרִי בְּגוּנָא דָּא נָתַן מִיַּת הַרְפָּא סְמִי-רַפּוּאָה
לְפִי מַה שֶׁחָשַׁב בְּקִבְעַת סוּג הַמַּחְלָה, אֲלֵא שֶׁמִּתְבָּרַר
שֶׁטַּעַה בְּהַשְּׁעָרָתוֹ, וְאִיכָּךְ דוֹן מִינָהּ בְּמַכְשֵׁיכָּם בְּכַגּוּן
הַנְּזִיל שֶׁמִּתְבָּרַר שֶׁאֵף לְפִי הַשְּׁעָרָתוֹ הוּא טַעַה וְהַחֲלִיף
סְמִי-הַמְרַפָּא מִסִּיבָתָא אִי שִׁיבַת לֵב לְמַה שְׁלֹקַח בִּידוֹ
וְלְמַה שֶׁנָּתַן וּמַכְתִּיב לְחוּלָה, אֲשֶׁר אֵין לֹזָה בְּכֹלל
מִגַּע לְמַדְעַ-הַרְפּוּאָה, שְׁבוּדָאֵי יוֹדוּ כּוּזָע דְּחַיִּיב, וְאוּתוֹ
הַדְּבַר צְרִיךְ לְהִיטֵיב חַיִּיב כְּאֲשֶׁר מֵאִי שִׁיבַת לֵב טַעַה
וְהַזְרִיק אֶת הַזְרִיקָה בְּמִקּוֹם שֶׁלֹּא הִיָּה רְאוּיָה לְהַזְרִיק
שֶׁסָּ וְעֵינֵי גַרְם לְחַבְלָתוֹ אוֹ מִיתָתוֹ.

ג) וּבְנֻנְעָ לְשִׁיטַת הַרְיָן שֶׁהוֹכְרֵנוּ לְעֵיל בְּרַצּוֹנֵי לְהוֹסִיף
בֹּזֵה מַה שֶׁרֵאִיתִי כַּעַת בְּסִפְרָא צְדָה לְדַרְךְ
(מֵאִמֵּר ה' כֹּלל ב' ס"ב) שֶׁמִּפְרָשׁ בְּכֹלל אֶת דְּבָרֵי
הַתּוֹסַפְתָּא בְּמַכּוֹת שְׁעָלִיָּה מִסְתַּמְכִּים דְּבָרֵי הַרְמַבְיָן
הַטּוֹר, וְהַשּׁוּזָע לְחַיִּיב בְּדִינֵי שָׁמַיִם גַּם בְּרִשּׁוֹת בִּיד, וְהַרְשׁוֹ
שֶׁהַמְכּוּן הוּא כְּשֶׁהֲרִשּׁוֹ לֵאמֹר בְּקִי, דוּלָּה, וְאִם הֲרִשּׁוֹ
בִּיד לְמִי שֶׁאֵינּוּ בְּקִי פְטוֹר מִדִּינֵי אָדָם וְחַיִּיב
בְּדִינֵי שָׁמַיִם וְאִם הַמִּית וְנֹדַע לוֹ שֶׁשָּׂגָה גוּלָה עַל
יְדוּיָהּ, הָרִי שֶׁהַבְּעַל צְדָה לְדַרְךְ מִבְּאָר כֹּל הָאִמּוֹר בֹּזֵה
בְּגוּנָא כְּשֶׁהֲרִשּׁוֹ בִּיד לְמִי שֶׁאֵינּוּ בְּקִי, וְכֵן רֵאִיתִי גַּם
שֶׁמִּבְּאָר בְּכֹזָאֵת בְּסִפְרָא מִטָּה מִשֶּׁהָ עֵמּוֹד גַּמְיָה פִּיג
ע"ש, וְאִיכָּךְ אִם בּוֹכֵל לְפָרֵשׁ כֵּן דְּבָרֵי הַטּוֹר וְהַשּׁוּזָע,
נְכִי בְּדַבְרֵיהֶם אֵין גִּילּוּי לְכַךְ אֲלֵא כְּחוּב סַחְמָא וְאִם
רַפּוּאָה בְּרִשּׁוֹת בִּיד, וְאֵילּוּלָה הַחֲדוּשׁ בֹּזֵה בְּדַבְרֵי
הַצְדָּה לְדַרְךְ מִשְׁמַעַן בְּפִשְׁטוֹת שֶׁהַמְדוּבָר אִפְיֵי בְּבִקִּי
הַנּוֹכַח מִקּוֹדֵם לְוָהֵן יֵצֵא לָנוּ דְּבוֹמִנֵינוּ שְׁשׁוּם רַפּוּאָה
אֵינּוּ מוֹרְשָׁה לְהַתְּעַסֵּק בְּמַלְאכַת הַרְפּוּאָה אִם אֵינּוּ בְּקִי
וְקִיבֵל דְּעַפְלָאֵם עַל כֵּךְ יוֹדוּ לְמַעֲשֵׂה כֹל הַשִּׁיטוֹת
לְשִׁיטַת הַרְיָן הַנִּיל לְפִטוֹר הַרְפּוּאָה בְּכֹל גּוּנָא.

בְּרָם אֲבָל לֹא יוֹעִיל לָנוּ כֹּל זֶה כְּאֲשֶׁר אַחֲוֹת כְּבִית
חֹלִים וְכַדּוּמָה מִסְדֵּרֶת זְרִיקָה וְכִיּוּצָא בֹזֵה אִפְלוֹ
כְּשֶׁרַפּוּאָה מַצּוּה אִתָּה עַל כֵּךְ, וְשָׂגָה בְּעַשְׂיָהּ, אוֹ
בְּהוֹרֶקֶת חוֹמֵר רַפּוּאָה יֵתֵר עַל הַמְדָּה וְהַזִּיקָה אוֹ הַמִּיתָה
בְּכַךְ אֶת הַחֹלָה, מְכִיּוֹן שְׁמִיתָה אֵין לָהּ רִשּׁוֹת רִשְׁמִית
עַל כֵּךְ, וּמַכְשֵׁיכָּם אֵלֵהּ הָאֲנָשִׁים הַמְתַּמְחִים בְּעַשְׂיָת
זְרִיקָתָה וְכַדּוּמָה וְעַל דְּעַת עַצְמָם מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם סִידוֹר
זְרִיקוֹת לְחֹלִים וְהַדּוּמָה לֹזָה.

ד) עוֹךְ זֹאת אוֹכִיר בֹּזֵה דְלֵהֲנַרְיָג עַכְשִׁיו גַּם לְהַעֲבִיר
רַפּוּאָה מִמְשַׁרְתּוֹ וּלְשַׁלּוֹל מִמֶּנּוּ רִשּׁוֹנוֹ כְּשֶׁמִּתְבָּרַר
שֶׁאֵינּוּ מִתְּנַהֵג כְּפִי שְׁהוּלָם לְמַשְׁרָתוֹ הָאֲהַרְאִית וּמְזוּלָה
בְּחַיִּי-אֲדָבָה, יֵשׁ לֹזָה מְקוֹר-קוֹדֵשׁ מְפֹרָשׁ בְּחֵגָא דְּבִי
אֵלֵיהּ רַבָּא פְּרַק כִּיג דֵּאִיתָא וּז"ל: ד"א וְכִי יִרְיֹבּוֹן
אֲנָשִׁים וְהִכָּה אִישׁ אֶת רַעְהוֹ בְּאִבְנֵי אוֹ בְּאִגְרוֹף וְגו'
רַק שְׁבַחְהוּ יֵתֵן וְרַפָּא יִרְפָּא, וְכִי יִכָּה אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ
וְגו' וּמַת וְגו' נְקָם יִנְקָם וְגו', אִמְרַתִּי לְהֵם רְבוּתִי מִכָּאן
לְרַפּוּאָה שְׁרִיפָא אֶת הַחֹלָה וְשִׁלַּח בִּיד שְׁלַקָּה בְּמַלְקוֹת
אַרְבַּעִים וְהָרַב הַרּוּדָה אֶת תְּלַמִּידוֹ וְדִיּוּן וְכַהֵן הָעוֹבֵד
ע"ג הַמּוֹבַח שֶׁהֲרַגוֹ אֶת הַנֶּפֶשׁ בְּמוֹיֵד כּוֹלֵן יַעֲבֵר
מִמַּלְאכְתָּן וְיִלְכוּ וְיַעֲשׂוּ מַלְאכָה אַחֲרָתָהּ, וְאִם חָזְרוּ וְעָשׂוּ
הַשׁוֹבָה מִרַפּוּאָה אוֹתָן וְאִם לֹא עוֹנְשִׁין אוֹתָן אִפְיֵי עַל
הַמְמוֹן שֶׁלָּהֶם שֶׁהוּא הַדְּבַר הַקָּל לְכַךְ נֵאמַר וְכִי יִרְיֹבּוֹן
אֲנָשִׁים וְהִכָּה אִישׁ אֶת רַעְהוֹ וְגו' וְכִי יִכָּה אִישׁ אֶת
עַבְדּוֹ וְגו' וּמַת וְגו' נְקָם יִנְקָם וְגו', עַכְלָל.

וְעוֹךְ יֵשׁ לְלַמּוֹד כְּדַבְּרָה הַזֶּה מִמֶּנּוּ שֶׁמַּצִּינוּ בְּכַמָּה
מְקוֹמוֹת בְּשִׁסָּ וְשׁוּזָע דְּמַעֲבִירִין מִמְשַׁרְתָּ עַבּוּדָתָהּ-
קֹדֶשׁ עַבּוּר עַבִּירָה בְּפִרְהוּסָא וּבְמִיּוּחַד עַבּוּר עַבִּירָה
מַעֲלִיָּה בְּעַצְמָה הַתְּפִקִיד [עֵיין מ"ש קֶצֶת בֹּזֵה בְּסִפְרֵי
הַלְכוֹת מְדִינָה ה"ג שְׁעָר ו' פ"ב עֵי"ש]. וְקִיּוֹ בְּעַבִּירָה
מַעֲלִיָּה בְּעַבּוּדָתָה קוֹדֵשׁ שֶׁל רַפּוּאָה שְׁחִי נְפִשׁוֹת הַלּוּיִים
בּוֹ, וְעֵיין גַּם בְּכ"מ ד' ק"ט ע"א וּבְכ"ב ד' כ"א ע"ב
וּבְחו"מ ס"ו ש"ו סעי' ח' בְּהַעֲבַרְתָּ מִי שֶׁנִּחְמַנָּה עֵי
הַקָּהֵל עֵי"ש, וְכֹזֵה בְּאִתִּי רַק לְעוֹרֵר.